

УДК 339.9:502

НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

К. О. Паламарчук

студентка 5 курсу, група МЕ-51м, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент А. Й. Жемба

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Стаття присвячена питанням формування механізму екологічно збалансованого функціонування економіки України в умовах поглиблення міжнародної інтеграції. Міжнародні організації працюють в напрямі посилення екологічної безпеки при виробництві та споживанні ресурсів.

Ключові слова: глобальна природоохоронна конвенція, міжнародна інтеграція, екологічна взаємозалежність країн.

Статья посвящена вопросам формирования механизма экологически сбалансированного функционирования экономики Украины в условиях усиления международной интеграции. Международные организации работают в направлении усиления экологической безопасности в производстве и потреблении ресурсов.

Ключевые слова: глобальная природоохранная конвенция, международная интеграция, экологическая взаимозависимость стран.

The article is devoted to questions of formation of the mechanism of environmentally balanced functioning of the economy of Ukraine in the context of increasing international integration. International organizations are working towards strengthening environmental security in the production and consumption of resources.

Keywords: global environmental convention, international integration, and environmental interdependence of countries.

Цілі розвитку міжнародної співпраці, які постають сьогодні перед державою не можуть сприйматися без екологоорієнтованих зрушень в міжнародних відносинах. У зв'язку з різноманіттям економічних відносин проблеми природокористування є винятково складними і мають комплексний характер як з точки зору теоретичних рішень, так і практичної їх реалізації в законодавчо-нормативній площині. Суттєві зміни в політиці Європейського Союзу, світова економічна криза, інші процеси глобалізації призводять до розгортання загальносвітових процесів, які впливають на зростання конкуренції щодо доступу до усіх видів ресурсів, у першу чергу енергетичних. Серед основних напрямів розвитку екологічної політики України в форматі міжнародних ініціатив необхідно виокремити гармонізацію національного природоохоронного законодавства, вимог і стандартів екологічної безпеки господарської діяльності та забезпечення всебічної адаптації їх до європейських вимог.

В наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів знайшли належне відображення основні теоретико-організаційні нароби з економіки природокористування з урахуванням вимог сталого розвитку та екологічної безпеки, а саме: у працях Андрєвої Н. М., Балацького О.Ф., Веклич О.О., Галушкіної Т.П., Голяна В.А., Кожушко Л.Ф., Мельника Л.Г., Мішеніна Є.В., Павлова В.І., Скрипчука П.М., Трегобчука В.М., Туниці Ю.Ю., Харічкова С.К.,

Хвесика М.А., Хлобистова Є.В., Шевчука В.Я. Міжнародні аспекти природокористування висвітлили Н. Я. Балущка, Ю. М. Безденежна, Л. Ю. Гіждіван, Р. Гуо, І. А. Дубовіч, У. С. Еділханов, Д. А. Капонера, Б. М. Клименко, О. З. Ковальчук, Н. В. Лісоцька, О. А. Лукаш, Ю. О. Малик, М. С. Мальований, Д. В. Родін, А. Секей, О. М. Теліженко та ін.

Методичною основою дослідження є класичні положення сучасної економічної теорії, економіки природокористування, опрацювання наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених. Загальнонаукові і спеціальні методи дослідження використовувалися при аналізі й обґрунтуванні різних підходів щодо формування ефективної моделі міжнародної співпраці у вирішенні екологічних проблем. Інформаційною базою дослідження слугували нормативні акти законодавчих і виконавчих органів держави, статистично-аналітичні матеріали міністерств та відомств, та дослідження міжнародних організацій, монографії та рукописи провідних фахівців з економіки природокористування тощо.

Метою статті є розкриття основ забезпечення екологізбалансованої міжнародної співпраці, спрямованої на створення рівноправних умов господарювання на засадах сталого розвитку і широкомасштабного впровадження загальноприйнятих міжнародних важелів гармонізації регіонального природокористування.

Міжнародна співпраця в сфері природокористування являє собою стратегію зростання на довгостроковий період. В сучасних умовах збільшення інтенсивності викидів парникових газів може призвести до затримок у розвитку людства через скорочення продуктивності сільського господарства, зростання «водного» голоду, небезпеки затоплення прибережних територій та екстремальних метеорологічних явищ, підвищення загрози для здоров'я людей. Пороговий рівень небезпечних кліматичних змін згідно рекомендацій Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (РКЗКООН) становить 2° Цельсія, за його межею майбутні ризики катастрофічних змін клімату різко зростатимуть.

Розглянемо більш детально ситуацію, яка склалася на Україні. Залежно від української політики щодо торгівлі квотами та ефективності інвестування у заходи адаптації України до змін клімату експертні оцінки показують, що в наступні 10-15 років економіка країни стане заручником значної нестабільності у наступні 50 років, або з'явиться можливість перейти до стійкішого шляху розвитку.

У той же час попередні взаємовідносини України і Японії довели про здатність різних країн адаптуватися до наслідків змін клімату, яка значною мірою визначається економічними умовами. Тому ймовірним є поглиблення розриву між передовими і слаборозвиненими економіками світу. Наприклад, підвищення глобальної температури на 2-3° С спричинить постійні економічні втрати на рівні 0-3% від загальносвітового виробництва. При потеплінні на 5-6° С втрати можуть досягати 5-10% світового ВВП [1, С. 4].

Спираючись на аналіз інформації додатку 1 Кіотського протоколу РКЗКООН Україна зобов'язалася стабілізувати обсяг викидів не більше 11,5 тонн на душу населення. Враховуючи, що Україна входить до групи 17 країн найбільших забруднювачів атмосферного повітря, є загроза невиконання зобов'язань Кіотського протоколу через надто повільні темпи інноваційного оновлення технологій в енергетиці, промисловості, на транспорті та житлово-комунальному господарстві. У той же час можна спостерігати таку ситуацію по країнах: США – 20,6 тонн; Казахстан – 13,3 тонн; середній показник по світу збільшився до 4,5 тонн [5].

Вищезазначене свідчить про необхідність зменшення викидів парникових газів українською стороною, тим паче з огляду на перспективу подальшої торгівлі квотами на викиди.

Подолання цих бар'єрів можливе лише за умов достатнього фінансування та залучення зовнішніх інвестицій для енергоефективних проєктів; усунення інституційних перепон; скорочення адміністративних та операційних витрат в промисловості; впровадження більш екологічнобезпечних технологій на виробництві; формування ідеології чистого виробництва та

пропаганда передового досвіду.

На сьогодні Україною підписано більш ніж 40 двосторонніх міжурядових угод в галузі охорони навколишнього середовища (14 з яких — міжвідомчі) з такими країнами, як США, Канада, Нідерланди, Данія, Німеччина, Велика Британія, Швейцарія, Молдова, Білорусь, Угорщина, Польща, Болгарія, Словаччина, Румунія, Грузія, Естонія тощо. Аналіз ефективності реалізації таких угод відсутній.

Головними напрямками багатосторонньої співпраці є [3, С. 28]: охорона біологічного різноманіття; охорона транскордонних водотоків та міжнародних озер; оцінка впливу на довкілля у транскордонному контексті; охорона озонового шару; захист атмосферного повітря; поводження з відходами; захист Чорного моря від забруднення.

Співробітництво з такими країнами, як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Молдова, Росія, Білорусь, з якими Україна має спільні кордони, спрямоване на: взаємне оперативне інформування про загрозу значного транскордонного забруднення території однієї зі сторін; інформаційний обмін у сфері охорони навколишнього середовища; збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; зменшення забруднення повітря, ґрунтів та водних ресурсів; створення загальноєвропейської екологічної мережі тощо.

З країнами, з якими Україна має морські кордони, а саме з Росією, Грузією, Туреччиною, Болгарією, Румунією в рамках двосторонніх угод передбачена співпраця, спрямована на управління та охорону водних ресурсів, в тому числі в акваторії Чорного та Азовського морів.

Членство України у природоохоронних Конвенціях, виконання нею зобов'язань, що випливають із підписаних Україною Конвенцій та Угод в галузі охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, посилюють політичну вагу країни та її авторитет у світі. Україна є стороною понад 43 глобальних та регіональних природоохоронних конвенцій та угод, активним учасником переговорного процесу щодо підготовки нової міжнародної угоди, яка прийде на зміну Кіотському протоколу до Рамкової конвенції про зміну клімату.

Одним із кроків до вирішення екологічних проблем регіонів і всієї країни в цілому є аналіз досвіду країн Європи щодо упорядкування своєї екологічної діяльності та вирішення проблем з максимально можливим позитивним результатом.

Міжнародний характер екологічних проблем виявив нові питання, які торкаються міжнародних відносин. Перш за все, це розробка міжнародного управління і глобального моніторингу навколишнього середовища, включаючи використання космічних засобів, питання екологічної безпеки і її результати для послаблення міжнародної напруженості і подолання конфліктів, а також для забезпечення національної, регіональної і глобальної безпеки. Виникла необхідність вироблення ефективних, заснованих на рівноправності міжнародних процедур і механізмів, які забезпечували б раціональне використання ресурсів планети як загальнолюдського надбання.

Міжнародне екологічне співробітництво вирішує два взаємопов'язані важливі завдання, а саме: зменшення екологічної безпеки і зняття міжнародної напруженості у світі. Велику роль в цьому процесі відіграють економічні заходи природокористування та формування дієвої екологічної політики на транскордонному рівні.

На сьогодні міжнародна співпраця стала домінантною рисою і рушійною силою екологічної та інших реформ, що підтверджується багатьма державними документами. Процес приєднання до ЄС – це основна рушійна сила модернізації екологічних стандартів та законодавства. Членство України у Раді Європи є важливим чинником інтеграції країни у єдиний європейський правовий простір шляхом приведення національного законодавства у відповідність до норм організації.

Екологічні проблеми стають тим чинником, під впливом якого країни Європи акумулюють свої зусилля у напрямку забезпечення екологічної безпеки та побудови системи

так званої «колективної відповідальності» за стан навколишнього природного середовища в регіоні.

Розвиток міжнародних відносин в галузі охорони навколишнього природного середовища, доводить що зміцнення природоохоронного співробітництва набуває форм все більш тісної «екологічної взаємозалежності» держав. В рамках міжнародної економіки слід забезпечити сприятливий клімат для досягнення мети в галузі навколишнього середовища і розвитку на основі [2, с. 331]:

- ✓ створення взаємодоповнюючих і взаємопідсилюючих умов у галузі торгівлі і навколишнього середовища;
- ✓ надання адекватних фінансових ресурсів країнам, що розвиваються, і розв'язання міжнародної проблеми заборгованості;
- ✓ заохочення макроекономічної політики, що сприяла б охороні навколишнього середовища і розвитку.

Успішність в забезпеченні гармонізації еколого-економічних відносин перебуває у відчутній залежності від вибору ефективної структури системи необхідних інституцій, яких на жаль, в Україні ще недостатньо.

Між тим, як вважають спеціалісти [4, С. 267], ефективна національна інституційна структура управління сталим розвитком – це не тільки інструментарій для досягнення національних цілей, а й передумова успішної загально державної політики у регіональному і міжнародному вимірі.

Таким чином, існування на міжнародному рівні достатньої кількості інституційних механізмів визначає потребу створення відповідної інфраструктури на національному рівні. В питаннях її формування повинна визначатись і Україна, враховуючи зближення своїх позицій з позиціями Євросоюзу. Гармонізація еколого-економічних відносин повинна стати домінантою національної екологічної політики в Україні. Це, в свою чергу, ініціює подальшу активізацію в напрямку розробки національної концепції сталого розвитку та реалізації ефективних моделей її впровадження.

Отже, враховуючи тенденції сучасного етапу розвитку, необхідно більш активно ініціювати нові форми міжнародної співпраці, що дозволять мобілізувати як зовнішні, так і внутрішні резерви України для збереження, відтворення та сталого управління природоресурсним потенціалом. Основними пріоритетами екологічної політики повинні стати: поглиблення економіко-інституційних перетворень, спрямованих на формування міжрегіональних екологічних системи управління; поліпшення природоохоронного прогнозування та законодавчого програмування, реалізація міжнародних соціально-екологічних програм та міжнаціональних екологічних проєктів.

Це визначає необхідність удосконалення організаційного механізму становлення економічних реформ в Україні в тісній взаємозалежності з процесом екологізації і курсом на сталий розвиток.

Список використаних джерел:

1. Європейський вибір. Концептуальні напрями стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 - 2011 роки // Урядовий кур'єр. – 2002. № 24. – С. 3–9.
2. Жемба А. Й. Природоресурсний менеджмент в просторовому контексті / А. Й. Жемба // Економічний форум. – Луцьк, 2011. – № 2. – С. 227–233.
3. Жемба А. Й. Ресурсний менеджмент як передумова формування інвестиційної стратегії регіону / А.Й. Жемба, К. О. Костецька // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія»: зб. наук. праць. – Луцьк, 2010. – № 7 (28). – Ч. 2. – С. 25–31.
4. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку: [навч. посіб.] / за заг. ред. Л. Г. Мельника. – Суми : Університетська книга, 2005. – 654 с.
5. Програма ООН по довкіллю. Глобальна екологічна перспектива (GEO — 3). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сторінки: <http://www.unep.org/geo/geo3/russian/overview/index.htm>